

Nézőpontok – Csehszlovákia 100

1918 a cseh és a szlovák történetírásban

Az első világháború kirobbanása, majd az egyes háborús évek századik évfordulója után 2018-ban elérkezett a világégés befejezésének centenáriuma is. Ezt az évfordulót minden európai államban – de a világon máshol is – kiemelt jelentőségűnek tekintették, és így is emlékeztek meg róla. De különösen Közép- és Kelet-Európában irányult rá nagy figyelem, az itteni országok és nemzetek történetében ugyanis hatalmas változásokat hozott az 1918-as év. Közhelynek számít, hogy az I. világháború számos következményét még most is érezzük – ezek nem csupán jelenlegi nemzettudatunkat befolyásolják (elégtétel, diadal, sérelem, hisztéria vagy éppen frusztrációk formájában), hanem hétköznapjainkban is jelen vannak (a közlekedéstől a nyelvhasználaton át az 1918 után kialakult határvidékek periferizálásáig).

A száz éve történelemből azonban az is következik, hogy mindenki másképp emlékezik a régi rend összeomlására és az új kialakulására. Az egyes nemzeti emlékezetek, illetve azokon belül a kisebb-nagyobb közösségek – régiók, városok, családok – viszonyulásai különböznek egymástól, és ez valószínűleg még egy ideig így is marad. A nemzeti éliték, a kollektív emlékezetet alakító és reprodukáló értelmiségiek és politikusok is aktívan hozzájárulnak ehhez a különbözőséghez. Azzal, hogy nemzeti nézőpontból vizsgálják, és saját nemzeti narratíváikba illesztik az 1918-as fejleményeket és következményeiket, fenntartják azokat a virtuális, de attól még nem kevésbé mély törésvonalakat, amelyek elsősorban a háborúból győztesként, illetve vesztesként kikerült országok/nemzetek között húzódnak. Ezért nem könnyű azoknak a dolga, akik nem külön-külön, hanem a maguk komplexitásában szeretnék áttekinteni és megérteni a száz éve lezajlott folyamatokat. Nemcsak azért, mert azok eleve számtalan módon fonódtak össze, hanem azért is, mert bármilyen összképhez, szintézishez szükség van legalább az egyes nagyobb nemzeti narratívák ismeretére, illetve elemzésére (amelyeket természetesen még más szempontok alapján is érdemes tovább bontani és árnyalni). A *Regio* következő összeállításában ezért az 1918-as év olyan cseh és szlovák értelmezéseit mutatjuk be – neves külföldi történészek

tollából –, amelyek különböznek az események magyar olvasataitól, nem egy ponton vitában állnak velük, vagy egyenesen tagadják őket. Célunk az, hogy ezek az eltérő vélemények megjelenjenek a magyar tudományos fórumokon, akár megtermékenyítő hatást is kifejtve. Elsődleges szándékunk a vélemények közreadása, vagyis az írásokat változatlan formában publikáljuk, csak néhány kiegészítő, a magyar olvasó számára a megértést megkönnyítő lábjegyzetet fűzve hozzájuk. Ugyanakkor ezeket a szövegeket akár egy eszmecsere kezdeteként is lehet olvasni – mivel nem egy állításuk kifejezetten inspiráló vagy vitára ingerlő –, így a *Regio* minden színvonalas hozzászólás előtt nyitva áll.

Zahorán Csaba